

LETNI NAČRT NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA ZA LETO 2026

Poslanstvo knjižnice in nakup knjižničnega gradiva

Lavričeva knjižnica Ajdovščina je javna kulturna ustanova, ki z zagotavljanjem prostega dostopa do znanja, informacij, kulturnih vsebin in prostorov spodbuja bralno kulturo, vseživljenjsko učenje in aktivno vključevanje v družbo. Uresničuje vrednote odprtosti, znanja, dostopnosti, povezovanja in trajnostnega razvoja ter skrbi za zmanjševanje družbenih razlik in spodbujanje medkulturnega dialoga. Knjižnica v lokalnem in širšem okolju deluje kot:

- varuhinja kulturne dediščine in domoznanske identitete ter prenašalka vrednot prihodnjim generacijam,
- informacijsko, izobraževalno, kulturno in socialno središče skupnosti,
- prostor ustvarjalnosti, dialoga in srečevanj vseh generacij,
- ponudnica kakovostnih in strokovno podprtih knjižničnih storitev, dostopnih vsem uporabnikom,
- promotorka branja, informacijske in digitalne pismenosti ter kritičnega mišljenja,
- povezovalka lokalnih akterjev – izobraževalnih, kulturnih, socialnih, gospodarskih in civilnodružbenih,
- izvajalka knjižničnih storitev tudi v najbolj oddaljenih naseljih z uporabo potujoče knjižnice,
- sodobna ustanova, ki uvaja nove tehnologije, sledi razvoju stroke in potrebam skupnosti.

Lavričeva knjižnica Ajdovščina pokriva območje gornje Vipavske doline (ta je ena večjih geografskih enot v Sloveniji), in sicer občini Ajdovščina in Vipava, kjer živi 25.770 prebivalcev. V letošnjem letu smo z uvedbo novih storitev in vključevanjem naših dejavnosti v skupnosti utrjevali svoj sloves pomembne kulturne ustanove s posebnim poudarkom na širjenju in utrjevanju bralne kulture in bralne pismenosti prebivalstva. Knjižnica ima štiri enote, v Občini Ajdovščina ob osrednji enoti v Ajdovščini še premično zbirko v Dobravljah. V Občini Vipava delujeta krajevni enoti Vipava in Podnanos. Posebna enota je Potujoča knjižnica Ajdovščina, ki pripelje knjižno gradivo prebivalcem v oddaljenih naseljih na 69 postajališčih. Prav letos smo obeležili 50 let delovanja enote Potujoče knjižnice. Potem ko je knjižnica vzpostavila pogoje za usklajitev z zahtevami Pravilnika o knjižničarski javni službi v Vipavi smo pridobili znotraj zaposlitve tudi delavca z znanjem informatike, dopolnili smo eno zaposlitev iz 5 na 8 ur in zaposlili še eno dodatno osebo za 8 ur. Po izračunu nam manjka še polovica zaposlenega za izpolnjevanje minimalne stopnje zaposlovanja v knjižnici. Ob upoštevanju demografskih, geografskih, gospodarskih, prometnih, izobraževalnih in drugih značilnosti je delo knjižnice zavezano tudi razvojnim ciljem obeh lokalnih skupnosti.

Posebni geografski, demografski, gospodarski, prometni, izobraževalni in drugi pogoji vplivajo tudi na samo organizacijo in delo knjižnice, na knjižnično mrežo in na njeno nabavno politiko.

Priporočeni in vsebinski kriteriji nakupa

V skladu s Smernicami za nakup knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah Lavričeva knjižnica pri načrtovanju nakupa sledi naslednjim načelom:

- uravnotežena in kakovostna zbirka, dostopna različnim uporabniškim skupinam,
- strokovna presoja knjižničarjev z upoštevanjem analiz uporabe,
- zagotavljanje aktualnosti zbirke ter skrb za redno odpisovanje,
- upoštevanje demografskih trendov in posebnih potreb prebivalcev,
- razvoj e-virov in zvočnih knjig,
- krepitev domoznanske zbirke,
- dostopnost za ranljive skupine.

Priporočeni in vsebinski kriteriji predstavljajo temelj za strokovno, pregledno, uravnoteženo in uporabnikom prilagojeno nabavno politiko v splošnih knjižnicah. Omogočajo, da zbirka ostaja aktualna, kakovostna in dostopna vsem prebivalcem, ne glede na starost, izobrazbo ali potrebe. Knjižnična zbirka Lavričeve knjižnice pokriva širok spekter potreb lokalnega prebivalstva, zato nakup temelji na: načelu univerzalnega dostopa, zagotavljanju nepristranskosti, enakopravni zastopanosti različnih mnenj in svetovnih nazorov. Držimo se vodila: 50 % strokovno gradivo, 50 % leposlovje. Razmerje prilagajamo potrebam lokalnega okolja. V zadnjih treh letih knjižnica beleži izrazito rast obiska in izposoje. Zaradi povečanega števila obiskovalcem, zlasti študentov iz okoliških fakultet (UP, UNG, šolski centri v Ajdovščini in Vipavi) narašča tudi povpraševanje po bolj zahtevnem strokovnem gradivu. Veliko zanimanja je za leposlovna dela, stalno dopolnjujemo zbirko, ki je določena za domača branja, bralno značko ipd. Knjižnica bo tudi v letu 2026 nadaljevala z razvojem elektronskih virov ter storitev za težje mobilne uporabnike. Držimo se tudi načel rednega odstranjevanja dotrajanega, zastarelega ali neuporabnega gradiva. Pri pripravi načrta za nakup zasledujemo skrb za izgradnjo kakovostne knjižnične zbirke, njeno posodabljanje, vključno z zagotavljanjem e-knjig v slovenskem jeziku. Skušamo utrditi razmerja med strokovnim in leposlovnim gradivom ter priporočeni delež gradiva za otroke in mladino. Skrb bo zavod namenil promociji zvočne knjige, vključno z usposabljanjem mentorjev posameznih skupin (domovi za starejše, VDC-ji itd).

Konec leta 2025 smo uvedli novo storitev Knjiga na dom, knjigo dostavljamo starejšim, invalidom in vsem tistim, ki ne morejo sami priti v knjižnico. Knjižnica bo v letu 2026 uvedla medoddelčno izposajo. V osrednji knjižnici smo konec leta 2024 v ponudbo vključili novo storitev, t. i. Knjigomaro. Gre za elektronsko krmiljeno knjižno omaro s petimi policami, ki sprejme do 300 izvodov knjig za odrasle in mladino. S tem se izkazuje potreba po oblikovanju dodatne manjše knjižne zbirke.

Dopolnjevanje zbirke glede na prepoznane posebne potrebe okolja in zagotavljanje dostopnosti

Knjižnica bo tudi v letu 2026 sledila gospodarskemu razvoju v dolini (živilska industrija, proizvodnja letal in letalnikov, farmacija in biotehnologija, gradbeništvo, turizem, vinarstvo ...) ter visokošolskega oz. fakultetnega izobraževanja in vlaganjem v turizem, kmetijstvo in razvoj podeželja. Pri nakupu gradiva ohranjamo uveljavljene ciljne skupine: otroke, športnike, pohodnike, starejše, invalidi, ljudi s psihosomatskimi obolenji, tujce ... Na našem območju sta dva domova za starejše, Hiša dobre volje (medgeneracijska enota), CIRIUS, dva VDC-ja ... V obeh občinah opažamo na eni strani rast števila starejših, na drugi vse številnejše priseljene mlade družine.

Posebno skrb namenjamo nabavi domoznanskega gradiva s ciljem identifikacije prebivalstva z dolino in njeno tradicijo, tako domačinov kot priseljenih novih prebivalcev.

Knjižnica ohranja potrebo po obveščeni prebivalcev o socialnih, zdravstvenih pravicah, zaposlovanju, transferih in nadomestilih. Pozornost namenjamo področju staranja, zdravja, prikrajšanim (gluhi in naglušni, slepi, slabovidni, osebe, ki jih opredeljujejo duševne motne ...)

Knjižnica v vseh enotah zagotavlja obseg odprtosti ali ga presega. Ohranja tudi enoto Dobravlje, ki glede na nov pravilnik ne ustreza zahtevam glede odpiralnega časa za Knjižnico II, pač pa za premično zbirko. Z novim letom uvajamo nov urnik, ki bo v popoldanskem času omogočal večjo dostopnost, načrtovane imamo tudi nove oblike dejavnosti: pravljичne urice za najmlajše.

Razvoj bralne kulture, bralne in informacijske pismenosti

Lavričeva knjižnica izvaja številne utečene in uveljavljene dejavnosti, pa tudi lastne projekte, ki jih je razvila v zadnjih letih. Med slednjimi sta BILKA (lastni »Bralni Izziv Lavričeve Knjižnice Ajdovščina«) in »Razvajamo naše brbončice«. Izpostavljamo projekte Primorci beremo, Beremo v naročju staršev, Knjižnico semen, mesečna Srečanja ob kavici, obiske dveh domov za ostarele, Šent-a, VDC-ja, bralni krožek za dijake škofijske gimnazije. Pri mladini izpostavljamo projekte (nacionalni) Rastem s knjigo, Rastem z e-viri, Poletavci in Naj Poletavci, obiski vrtcev, šol, z Občino Ajdovščina sodelujemo v projektu ob Nacionalnem mesecu skupnega branja in tretješolcem podarjamo knjige.

Branje in bralno kulturo podpiramo z obiski avtorjev, literarnimi večeri, predavanji, delavnicami ... V letu 2026 dejavnosti nadaljujemo s ciljem utrditi pomen javno dostopnega knjižničarstva za prebivalstvo. Zastavljeno je sodelovanje z osnovnimi šolami, skupino Starejši za starejše Društva upokojencev Ajdovščina. Pomembno je sodelovanje z Ljudsko univerzo (tečajji za tujce, PUM ...) ter drugimi zavodi in društvi, ki delujejo v našem okolju (Zavod BETA in Garaža, Hiša mladih, KAŠ – Klub ajdovskih študentov ...). Načrtujemo nadgradnjo sodelovanja z Glasbeno šolo Vinka Vodopivca, vsemi osnovnimi šolami in pa srednjima šolama.

Načrt obsega nakupa novega knjižničnega gradiva v letu 2026

Pri razporejanju gradiva v mrežo upoštevamo posebnosti območja in okolja, ki ga knjižnica pokriva ter gravitacijskih enot: število in struktura prebivalstva, prostorske možnosti, odpiralni čas, lokacija enote, delovanje različnih ustanov in seveda finančni vidik. Po teh kriterijih največ gradiva razporedimo v osrednjo enoto v Ajdovščini (odprta 49 ur/teden z dnevno dostopnostjo, središčna lega v mreži in približno enaka oddaljenost).

V letu 2026 bomo v celoti pričeli z medoddelčno izposojjo, ki jo želimo organizacijsko dopolniti. Načrtovani nakup bomo razporedili v knjižnično mrežo glede na sredstva, s katerimi bomo razpolagali.

Preglednica 1: Podatki o stanju knjižnične mreže

Organizacijska enota / lokacija premične zbirke	Število prebivalcev ¹	Število enot knjižničnega gradiva na fizičnih nosilcih		Odprtost v letu 2025 / ur na teden	Načrtovana odprtost v 2026 / ur na teden
		Število enot v zbirki	Načrtovano število enot celotnega nakupa		
Osrednja knjižnica	13.552	100.008	2219	49	49
VIPAVA	5.200	27.903	641	30	30
PODNANOS	1.400	14.405	345	10	10
POTUJOČA KNJ.	16.210	25.621	587	22	22
DOBRAVLJE	782	7.813	122	4	4
		175.750	3.914	115	115

Priporočila o obsegu nakupa po zvrsteh ter zastopanost gradiva po vrsti, obliki in dostopnosti

Glede na predvidena dodeljena sredstva se bo skušala Lavričeva knjižnica približati priporočilom, ki priporočajo razmerja med strokovnim in leposlovnim gradivom (okoli 50 % : 50 %) ter gradivom za odrasle in mladino (75 % : 25 %). Največ gradiva bomo nabavljali za osrednjo knjižnico v Ajdovščini, naša ključa sta odpiralni čas ter število aktivnih članov. Skrbeli bomo za aktualnost gradiva ter še pospešili odpis. Orodje za izravnavo bo tudi med-oddelčna izposoja. Priporočilom se bo knjižnica skušala v čim večji približati s sprotnim spremljanjem nakupa.

Preglednica 2: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa knjižničnega gradiva glede na zvrst

Priporočeno	Stroka do 50 %	Leposlovje do 50 %	Skupaj 100 %
Načrtovano	50,20 %	49,80 %	100 %

Preglednica 3: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa knjižničnega gradiva glede na namen

Priporočeno	Mladina 25-30 %	Odrasli 70-75 %	Skupaj 100 %
Načrtovano	30 %	70 %	100 %

Elektronska knjiga, zvočna knjiga

Sproti bomo dodajali licence ponudnika Cobiss Ela. Z veseljem ugotavljamo, da izposoja Cobiss Ele narašča. Povečuje se tudi uporaba zvočnih knjig, načrtujemo nakup 120 naslovov.

¹ Za izračun števila prebivalcev uporabite podatke iz javne objave Statističnega urada RS o številu prebivalcev s stalnim prebivališčem po občinah na dan 1. januarja 2024 – 2024 H1 (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/05V1006S.px>).

² Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS, št. 29/03 in 162/22) v 13. členu opredeljuje minimalni obseg obratovalnega časa knjižnice, ki je za posamezno vrsto knjižnic naslednji:

- osrednja enota: 6 dni v tednu, najmanj 45 ur tedensko,
- krajevna enota v naseljih z več kot 2.500 prebivalci: najmanj 20 ur tedensko,
- krajevna enota v naseljih do 2.500 prebivalcev: najmanj deset ur tedensko,
- bibliobus: obisk vsakega postajališča najmanj enkrat mesečno,
- lokacija premične zbirke: najmanj štiri ure tedensko.

Odstopanja od strokovnih priporočil, zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost založb, kakovost in aktualnost naslovov

Priporočilom se knjižnica sicer skuša približati v čim večji meri.

Do odstopanj pri nabavi prihaja predvsem zaradi neskladja med finančnimi zmožnostmi in načrtovanim nakupom. Obe občini ustanoviteljici v letu 2026 ostajata pri enaki višini predvidenih sredstev za nakup knjižničnega gradiva v primerjavi z letom 2025. Zaskrbljujoča je izrazita rast nabavnih cen knjig, kar posledično pomeni, da za načrtovana sredstva nakupimo manj enot knjižničnega gradiva.

Povezovanje knjižnice v okolju s ciljem utrjevanja bralne pismenosti in širjenja bralne kulture

Knjižnica z vrtci, osnovnimi in srednjimi šolami ter Glasbeno šolo Ajdovščina oblikuje raznolike dogodke za namen spodbujanja branja: organizira knjižnične obiske, pravljичne ure, bibliopedagoške dejavnosti in vodene ogledе zbirke, sodeluje pri projektih *Rastem s knjigo, se odziva na obiske šol in vrtcev*, zagotavlja strokovno podporo vzgojiteljicam, učiteljicam in profesorjem pri izboru kakovostne literature in metodah bralnega opismenjevanja. Z okoljem se knjižnica povezuje z organizacijo dogodkov, prireditvev, projektov, bralnimi in študijskimi krožki, preko Šole kreativnega pisanja in spletne literarne revije Burjač. Z Občino Ajdovščina sodeluje pri izboru knjige, ki jo lokalna skupnost vsako leto podeli tretješolcem. Izvajamo tudi poletne delavnice, ki jih v letu 2026 nameravamo obogatiti z večdnevним dogajanjem. Povezujemo se s krajevnimi skupnostmi in na podeželju postavljamo knjigobeznice. Sodelujemo tudi z lokali po mestu, kjer ustanovljamo bralne koticke. Smo zelo uspešni na založniškem področju, s katerim izpostavlja predvsem domoznanske tematike in domače avtorje. V letu 2025 je izdala Ob(i)čajnice Ivane Slamič, knjigo *Ajdovski letalec nad soško fronto* (ilustracije Jure Engelsberger, tekst dr. Vesna Kamin Kajfež), ki je izšla v sodelovanju z Ministrstvom za obrambo. Knjižnica se povezuje z lokalnimi društvi, podjetji, z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih N. Gorica (srečanja staršev otrok, svetovalna pomoč knjižnici na področju opreme, označevanja, spletne strani), sodeluje s socialnimi, humanitarnimi in izobraževalnimi ustanovami: s Srednjo šolo Venio Pilon, Škofijsko gimnazijo Vipava, šestimi osnovnimi šolami v obeh občinah, Zavodom za usposabljanje otrok CIRIUS Vipava, Otroškim vrtcem Ajdovščina, Ljudsko univerzo Ajdovščina, dvema domovoma starejših, z Univerzo na Primorskem in v Novi Gorici, Waldorfsko šolo in vrtcem in sodeluje z vrtcem Montessori v Vipavi.

Lavričeva knjižnica dobro sodeluje z osrednjo območno knjižnico v Novi Gorici ter s knjižnicami našega območja – Tolmin in Idrija, med drugim z razstavami, pogovori z znanimi Primorci ...

Datum: 18. 11. 2025

Tina Velikonja,
direktorica